

หยิกเล็บหมายมือ

การดำเนินกระบวนการพิจารณาอรรถคดีในสมัยรัตนโกสินทร์
จากจดหมายเหตุของพระยาธรรมสารนิตตีวีชีวิตภักดี ในแฟ้มคำอธิบายกระทรวง
ศาลแลกระบวนการพิจารณาความอย่างเก่า กล่าวไว้ว่า เมื่อบุคคลใดจะฟ้องร้อง
ต้องไปแจ้งแก่ขุนศรีธรรมราช เจ้าศาล ซึ่งเป็นผู้รับฟ้องของทุกศาล เจ้าศาล
จะเรียกหนังสือทณฑ์บนจากโจทก์ไว้ก่อนเพื่อประกันมิให้นำความเก่ามาฟ้องใหม่
แล้วโจทก์ให้การต่างฟ้อง โดยเจ้าศาลจะเขียนเป็นฟ้องลงในสมุดไทยและนำฟ้อง
พร้อมตัวโจทก์ส่งให้ผู้ประทับ คือ พระยาศรีสุนทรโฆหาร ประทับรับฟ้อง ต่อมา
ผู้ประทับก็จะนำฟ้องเสนอต่อลูกขุน ณ ศาลหลวง ถ้าเห็นสมควรลูกขุนก็จะ
มีคำปรึกษาสั่งฟ้อง เมื่อผู้ประทับได้รับคำปรึกษาสั่งฟ้องก็จะส่งสมุดคำฟ้อง
กลับคืนมาให้เจ้าศาล เจ้าศาลจะคัดฟ้องในสมุดไทยลงในกระดาษไทยและอ่าน
ให้โจทก์ฟัง หากถูกต้องดีแล้วก็**ผูกสมุดคำฟ้องเดิมแล้วให้โจทก์หยิกเล็บ**
ประทับไว้ จากนั้นนำฟ้องในกระดาษไทยพร้อมตัวโจทก์ไปส่งให้ผู้ประทับ
ผู้ประทับก็จะพิจารณาว่าคดีนั้น ๆ สมควรขึ้นศาลใดแล้วออกคำสั่งที่เรียกว่า

พระบรมมณูญประทับฟ้อง และส่งคดีนั้นไปยังศาลในสังกัดกระทรวง ทบวง กรม ที่มีอำนาจพิจารณาไต่สวน เมื่อตระลาการได้รับฟ้องกับตัวโจทก์ไว้แล้วก็จะ มีหมายถึงมูลนายเจ้าสังกัดของจำเลย เพื่อให้ส่งตัวจำเลยมาพิจารณารายใน ๑๕ วัน แล้วตระลาการจะคัดฟ้องจากกระตาศไทยลงในสมุดไทยและอ่านฟ้อง จากสมุดไทย เพื่อให้จำเลยให้การแก้ฟ้อง จากนั้นคัดคำให้การของจำเลยรวม ไว้กับฟ้องของโจทก์ในสมุดไทย แล้วผูกสมุดคำฟ้องและคำให้การโดย**ให้โจทก์ และจำเลยหยิกเล็บหมายมือไว้**

คำพยานที่จดไว้ นั้น เมื่อเสร็จแล้วจะเข้าผูกหยิกเล็บหมายมือไว้ ข้อความนี้เข้าใจว่า **หยิกเล็บหมายมือ** คือ การใช้เชือกผูกจำนวนแล้วใช้ ดินเหนียวฉีกตรงเงื่อนที่ผูก แล้วให้โจทก์และจำเลยเอาเล็บกดไว้ที่ดินเหนียว เพื่อเป็นหลักฐาน ทำนองเดียวกับการประจำครั้งหรือตะกั่วในปัจจุบัน เชือก และ ดินเหนียวคู่ความจัดหามา โดยโจทก์ให้เชือกจำเลยให้ดินเหนียว เวลาจะหยิก ให้โจทก์หยิกเล็บหมายมือก่อนแล้วจำเลยหยิกตาม ถ้าจำเลยหยิกก่อนจะถูกปรับ ๖๔๐๐๐ เบี้ย ในกฎหมายลักษณะตระลาการ มาตรา ๗๗ บัญญัติว่า **“มาตราหนึ่ง อนาประชาราษฎรเปนความกัน ให้โจทท์ให้เชือกจำเลยให้ดิน แล้วให้โจทท์หยิกเล็บหมายมือก่อน จำเลยจึงหยิกตาม ถ้าจำเลยหยิกเล็บ หมายมือก่อน ให้ไหมเปนเบี้ย ๖๔๐๐๐ เปนไม้ช่อมสาร”** วิธีการผูกจำนวน และหยิกเล็บหมายมือใช้เรื่อยมาจนถึงสมัยที่มีการประกาศตั้งกระทรวง ยุติธรรม ร.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔) ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อส่งความหัวเมือง มาปรับสัตย์ที่กรุงเทพฯ จะเรียกคำฟ้อง คำให้การคำพยานเป็นผูกเสมอ และ เข้าใจว่าเลิกใช้ไปเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกระบวนพิจารณา ความแพ่ง ร.ศ. ๑๑๕ ในมาตรา ๙๖ บัญญัติว่า **“...บรรดาถ้อยคำสำนวนคดี ทั้งปวง ผู้พิพากษาต้องรับผิดชอบแลรักษาไว้จงดี อย่าให้มีผู้แก้ถ้อยคำได้ ถ้อยคำสำนวนเหล่านี้ให้รักษาเข้าเรื่องรวมไว้ ไม่จำต้องผูกมัดหรือเข้าของ หยิกเล็บตีตรา...”**

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ